

ДЕРЖАВНИЙ ІНСТИТУЦІОНАЛЬНИЙ МЕХАНІЗМ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

*Іващенко Євген Олександрович,
студент Донецького державного
університету управління*

*Шкуренко Ольга Володимирівна,
ст. викладач Донецького державного
університету управління
e-mail: eugene.ivashchenko@gmail.com*

В Україні склалася неефективна інституціональна система управління інноваційними процесами, оскільки вона зберігає традиції централізованого бюрократичного управління. Побудована на такій основі інституціональна система не сприяє політичній стабілізації суспільства, блокує природний механізм дії ринкової конкуренції і не гарантує захисту права власності.

У зв'язку з цим, у сучасних умовах потрібна принципово нова інституціоналізація інноваційних процесів - чітка їх організація, а також їх планування, контролювання, страхування, акумуляція ресурсів та ін. У свою чергу, неінституціоналізоване інноваційне поле залишається полем благих побажань, нестабільності та правового нігілізму.

Проблеми формування інститутів інноваційного розвитку в Україні досліджували сучасні вітчизняні економісти, зокрема О. Амоша, В. Геєць, Б. Данилишин, В. Семиноженко, А. Чухно, О. Катигрובה та інші вчені. Вагомий внесок у дослідження питань інституціоналізації був зроблений зарубіжним вченим Д. Нортон [1], який надав повне визначення явищу інституціоналізації: «Інституціоналізація – це процес становлення формальних інститутів, що обмежують поведінку економічних суб'єктів, і комплементарних до них добровільних неформальних угод, «правил гри», стереотипів поведінки, традицій ведення ділової практики, контрактних відносин».

Разом з тим, незважаючи на досить широке висвітлення особливостей створення ефективного інституціонального середовища розвитку інноваційної сфери, окремі аспекти цієї проблеми не знайшли вичерпного відображення у наукових працях.

В умовах посилення ролі інститутів в житті організованого суспільства теорія інновацій у вирішальній мірі формується під впливом інституціоналізму, спрямованого на подолання існуючих опорів інновацій.

Компонентами суспільного механізму опору інноваціям в Україні є [2-3]:

1) неринковий інституціоналізм, що тяжіє до відтворення владних вертикалей, які витісняють свободу ринкового підприємництва;

2) низький рівень лібералізації (і гуманізації) економічних відносин;

3) порушення природної послідовності (стадійності) і часових рамок в процесі переходу від низького до якісно високого стану економіки;

4) стійкі порушення монетарних пропорцій - низький рівень коефіцієнта монетизації, 40%;

5) пригніченість інституційних основ соціальної спрямованості ринкових відносин;

6) надмірна фрагментарність майже всіх компонентів механізму управління системним інноваційним процесом в Україні.

Для подолання опору інноваціям в рамках інституціоналізації можливе використання двох напрямків:

1. Державна інституціоналізація.

2. Ринкова інституціоналізація.

Ефективна взаємодія даних напрямків дозволить реалізувати модель соціуму, в якому функціонує «Потрійна спіраль» (наука-влада-бізнес).

В рамках державної (національної) інституціоналізації пропонується створення нового інституту, основними напрямками роботи якого будуть теоретична, розробницька й облікова політики.

Цей інститут (ТОРВУД – теоретичне, облікове та розробницьке відомство з управління досягненнями):

1) буде головною державною установою, що відповідальна за реалізацію інноваційної політики уряду;

2) вбиратиме в себе (перейматиме функції) таких структур як Патентне бюро, Науково-дослідні інститути та ін.;

3) підпорядковуватиметься безпосередньо Президентові України;

4) входить до складу Комітету економічних реформ при Президентів України;

5) буде надавати теоретичну (консалтингову) допомогу інноваторам;

6) буде проводити облік і реєстрацію інноваційних проектів;

7) негайно імплементуватиме інноваційні проекти;

8) проводитиме обіг сертифікатів на власність – нового виду цінних паперів, що за змістом є підтвердженням власника такого сертифікату на винахід/досягнення.

Отже, держава (в особі ТОРВУДу) прийме на себе функцію інноваційного менеджера і таким чином стане гарантом легітимності процесу створення, комерціалізації та використання інноваційних розробок. ТОРВУД буде заключати з власником інтелектуальної власності договір на умовах поступки частки авторських прав. При цьому ТОРВУД бере на себе оцінку інтелектуальної власності, розробку або навіть доробку інвестиційно-інноваційного проекту, пошук інвесторів та подальший захист спільної інтелектуальної власності. При цьому будуть вигравати всі три сторони процесу:

1) автор позбавляється від необхідності шукати засоби, необхідні для виконання оцінки проекту, патентування та його реалізації та ін.;

2) інвестор отримує від держави гарантію об'єктивності та оцінки проекту;

3) держава отримує частку у перспективному проекті.

Таким чином, створення державного інституту за моделлю «ТОРВУД» призведе до синергетичного ефекту від впровадження інновацій. Розробляючи і незабаром проникаючи в одній зі сфер економічної діяльності дана інновація пошириться і в інших сферах, тим самим закладаючи основу для подальшого зростання економіки держави, ґрунтуючись на синергії від впровадження.

На підставі проведених досліджень можна зробити наступні висновки:

1) відсутність цілеспрямованої державної політики з підтримки наукових установ і підприємств, які впроваджують інноваційні програми та недостатнє фінансування державою науки спричинила значне зниження технічного рівня та конкурентоспроможності промислової продукції;

2) відчувається необхідність ініціювати розробку та впровадження державних цільових наукових та інноваційних

програм, а також розширення економічних стимулів для учасників технологічних парків і підприємств, які впроваджують інновації.

Розвиток сучасної економіки забезпечується безперервним формуванням нових організаційних структур та інститутів ринкової макроекономіки. Процес інституціоналізації є певним вбудованим механізмом балансування всієї системи, щоб уникнути нераціонального впливу між інституційними суб'єктами. Інституціоналізація відображає перетворення соціальних намірів в норму і формування основ економічної взаємодії шляхом їх впровадження з допомогою владних інститутів на основі засобів правового, економічного і політичного регулювання. Охоплюючи управління інноваційною сферою з економічної, організаційної, нормативної, технологічної та соціокультурної позицій, інституціоналізація сприяє створенню комплексної системи розвитку економіки на якісно новому рівні та підвищення конкурентоспроможності на світовому ринку.

Застосування рекомендованих у статті заходів і принципів сприятиме удосконаленню процесу інституціоналізації інноваційного розвитку в Україні.

Література

1. Норт Д. Институты, институциональные изменения и функционирование экономики / Д. Норт. - Пер. с англ. А.Н.Нестеренко; предисл. и науч. ред. Б.З. Мильнера. - М.: Фонд экономической книги «Начало», 1997. – 180 с.

2. Макаренко І.П. Проблеми побудови сучасних інноваційних систем: механізм оновлюючого руйнування / І.П. Макаренко // Вісник Київського національного університету технологій та дизайну, – 2003. – № 3. – с. 155-170.

3. Природа фирмы / Под ред. О.И. Уильямсона, С.Дж. Уинтера; Материалы научн. конф., посв. 50-летию выхода статьи Р.Г. Коуза «Природа фирмы». – Научный ред. русского перевода – П.И. Гребенников. – М.: «Дело», 2001. – 360 с.